

Abstrakt

Evoluční psychologie předpokládá, že lidské chování se skládá z funkčních a vzájemně propojených adaptivních nástrojů, které pomáhají jedinci přežít a rozmnožovat se. Takovým adaptivním nástrojem může být lidská tendence připisovat ostatním psychologické charakteristiky na základě rysů obličeje. Pohlavní typičnost obličeje, individuální zastoupení rysů obličeje s ohledem na dané pohlaví (muž/žena), ovlivňuje další připisované vlastnosti. Tématem této práce je potenciální funkční souvislost mezi pohlavně dvojtvárnou strukturou obličeje, vnímanou pohlavní typičností a fyziologickými a behaviorálními korelátami.

Práce je uvozena literární přehledem. Za ním následují tři již publikované studie (Studie 1-3). Studie 4, odevzdaný rukopis, neprošla dosud recenzí a nebyla publikována. Pátá studie, též již zveřejněná, je uvedena jako „Apendix“. Studie 1 (Fiala a kol. 2021) porovnávala vliv vnímané „pohlavní typičnosti“ a měřené tvarové pohlavní dvojtvárnosti na hodnocení atraktivity v pěti vzdálených zemích. Hodnotitelé a stimuly pocházeli vždy ze stejné země. Vnímaná femininita žen byla napříč zeměmi považována za atraktivní. Naproti tomu jsme odhalili značné mezikulturní rozdíly v preferenci vnímané mužské maskulinity. Také vliv tvarové pohlavní dvojtvárnosti se lišil mezi kulturami i pohlavími. Studie 2 (Fiala a kol. 2022) kritizuje tradiční přístup ke zkoumání pohlavní typičnosti obličeje. Koncept jediné univerzální škály vnímané sexuální typičnosti je dle této studie nesprávný. Tím lze zpochybnit platnost mnoha minulých studií s odvoláním na jejich metodologii, jež univerzální škálu předpokládala.

Studie 3 (Pavlovič a kol. 2021) zkoumala mezikulturní rozdíly ve vnímané atraktivitě. Stejně obličejové stimuly (Češi evropského původu) byly hodnoceny lidmi různého etického původu, vyrůstajícími navíc v různých kulturách (Češi evropského původu, čeští Vietnamci a Vietnamci žijící ve Vietnamu). Sdílená kultura (česká) ovlivňovala do značné míry preferované charakteristiky. Částečně přepisovala preference založené na sdíleném etnickém původu (Vietnamci v Čechách vs. Vietnamci ve Vietnamu). Studie 4 ale odhaluje limity tohoto zjištění. U vietnamských tváří, jež hodnotily tytéž skupiny hodnotitelů, nebyly odhaleny žádné průkazné mezikulturní rozdíly ve vnímané atraktivitě (Pavlovič a kol., rukopis). Pátá studie, Apendix, (Kleisner, Leongómez, a kol. 2021) přidává další (akustickou) modalitu. Ukazuje, že adaptivní problémy související s pohlavně typickými vlastnostmi a jejich potenciálním odhalováním na základě různých vodítek nejsou specifické pro vizuální percepci.

Práce ukazuje, jak problematický je jednoškalový přístup k pohlavní typičnosti. „Maskulinita“ a „femininita“ jistě ovlivňují lidské vnímání atraktivity a dominance, nepředstavují však zřejmě dva protilehlé póly v rámci jedné lineární škály. Tvarová pohlavní dvojtvárnost, jednorozměrná lineární škála, navíc nepredikuje vnímání maskulinity a femininity konzistentně.

Klíčová slova: dimorfismus, percepcie, kultura, obličej, evoluce